

Handläggare
Sundequist Karin

Datum
2017-05-25

Diarienummer
KTN-2016-0309

Kulturnämnden

Översyn av kulturnämndens arrangörstöd till förskole- och skolteater och dans

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att godkänna översynen av kulturnämndens arrangörstöd till förskole- och skolteater och dans, samt

att ge förvaltningen i uppdrag att återkomma med förslag till förändring av stödformen i samband med att förslag om modell för kulturgaranti läggs fram.

Sammanfattning

Kulturnämnden har sedan 1993 erbjudit förskolor och skolor ett stöd för att arrangera teater- och dansföreställningar för sina elever. Det är angeläget att se över formen på arrangörstödet för att samordna kommunens stödstrukturer runt kultur för barn och unga, och därmed utveckla barns och ungas möjligheter att utöva och uppleva kultur. Kulturförvaltningen fick 2016-10-20 § 160 i uppdrag av nämnden att genomföra en översyn av kulturnämndens arrangörstöd till förskole- och skolteater och dans, samt att återrapportera den under våren 2017. I föreliggande ärende återrapporteras den genomförda översynen.

Ärendet

Kulturförvaltningen har i uppdrag av kulturnämnden att i samarbete med utbildningsförvaltningen utveckla ett förslag till en kulturell allemansrätt eller kulturgaranti där barn och unga får ta del av kultur i skolan och på sin fria tid. Kulturförvaltningen har i dialog med utbildningsförvaltningen inlett arbetet i form av en kartläggning av i vilken omfattning barn och unga får ta del av kultur i skolan idag, av vilka stödformer och

finansieringsstrukturer som ligger till grund för utbudet samt vilka hinder och möjligheter som nuvarande strukturer innebär.

Arrangörstödet är en av många delar i dessa strukturer. Det har sedan 1993 erbjudits av kulturnämnden till förskolor och skolor som vill arrangera teater- och dansföreställningar för sina elever. Stödet omfattar föreställningar som ges av fria, professionella teater- och dansgrupper baserade i Uppsala kommun. Stödet kan sökas av skolor, förskolor och föreningar i Uppsala kommun, både till uppsökande föreställningar och till föreställningar på fast scen.

Utifrån en genomlysning av stödet som gjordes 2009, och de erfarenheter som kulturförvaltningen inhämtat under handläggningsprocessen, anser förvaltningen att arrangörstödet i sin nuvarande form behöver ses över. Översynen är en del av processen för att utveckla en kulturgaranti och syftar till att revidera stödet så att det kan samverka med övriga strukturer och ingå i det slutliga förslaget till en kulturgaranti.

Översynen innefattar en jämförelse med motsvarande stödstrukturer i andra kommuner. Översynen behandlar vidare stödets betydelse för berörda kulturaktörer och för berörda förskolor och skolor, men även i vilken omfattning stödet nyttjas av kommunens förskolor och skolor och därmed tjänar som effektivt verktyg för att nå målsättningen att alla elever minst en gång per läsår ska få ta del av en professionell teater- eller dansföreställning.

Kulturförvaltningen föreslår att de problemställningar som identifierats i översynen tas med som utvecklingsområden i den fortsatta processen för att ta fram en modell för kulturgaranti i samarbete med utbildningsförvaltningen.

Ekonomiska konsekvenser

Genomförd översyn ryms inom kulturnämndens budget för år 2017.

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Direktör, chef för kulturförvaltningen

Bilaga Översyn – kulturnämndens arrangörsstöd till förskole- och skolteater och dans

Översyn – kulturnämndens arrangörsstöd till förskole- och skolteater och dans

2017-05-24/ Version 1

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Riktlinjer för kulturnämndens arrangörsstöd till förskole- och skolteater och dans	3
Fria grupper i Uppsala med arrangörsstöd 2016	5
Scener för skolföreställningar	6
Statistik 2016.....	8
Jämförelse med arrangörsstöd i andra kommuner och regioner.....	9
Andra kommuner.....	9
Region Uppsalas arrangörsstöd.....	10
Genomlysning av arrangörsstödet 2009	10
Uppdragsbeskrivning.....	10
Förskolors och skolors synpunkter.....	11
Synpunkter från grupper med arrangörsstöd	11
Slutsatser 2009	12
Problemställningar	13
Arrangörsstödets historiska koppling till produktionsstödet.....	13
Avsaknad av ett brett kulturutbud	13
Resurskrävande administration för förskolor och skolor	14
Kostnadsfria föreställningar på Uppsala Stadsteater	14
Osäker tillgång till lokaler för scenkonstgrupper	14
Osäkerhet kring fördelning och förbrukning.....	14
Oklarheter kring kvalitetsbegreppet	15
Koppling till kulturpolitiskt program	15
Koppling till kulturgaranti.....	15
Brist på stödstrukturer för andra konstformer än teater och dans.....	16
Brist på lokaler och samordning för förskolor och skolor.....	16

Bakgrund

Kulturnämnden beslutade 2016-10-20 § 160 om en översyn av kulturnämndens arrangörsstöd till förskole- och skolteater och dans. Arrangörsstödet har sedan 1993 erbjudits av kulturnämnden till förskolor och skolor som vill arrangera teater- och dansföreställningar för sina elever. Stödet omfattar föreställningar som ges av fria, professionella teater- och dansgrupper baserade i Uppsala kommun.

Arrangörsstödet handlades fram till och med 2015 av Riksteatern, på uppdrag av kulturnämnden, men i samband med en omorganisation hos Riksteatern tog kulturförvaltningen över handläggningen från och med 1 januari 2016. Då rutinerna sett likartade ut sedan stödet infördes såg förvaltningen ett behov av att se över handläggningsrutinerna, men även själva stödformen.

Kulturförvaltningen har i uppdrag av kulturnämnden att i samarbete med utbildningsförvaltningen utveckla ett förslag till en kulturell allemansrätt eller kulturgaranti där barn och unga får ta del av kultur i skolan. Kulturförvaltningen har i dialog med utbildningsförvaltningen inlett en kartläggning av i vilken omfattning barn och unga får ta del av kultur i skolan idag, av vilka stödformer och finansieringsstrukturer som ligger till grund för utbudet samt av vilka hinder och möjligheter som nuvarande strukturer innebär. Arrangörsstödet är en av många delar i dessa strukturer, och framtagandet av en kulturgaranti kommer att påverka förutsättningarna för stödformen.

Riktlinjer för kulturnämndens arrangörsstöd till förskole- och skolteater och dans

Särskilda riktlinjer gäller för arrangörsstödet, och dessa är mycket kortfattade. Stödet gäller teater- och dansföreställningar som ges av fria professionella teater- och dansgrupper baserade i Uppsala kommun. Kulturnämnden vill genom stödet underlätta för Uppsala kommuns elever i förskola och skola att uppleva professionell teater och dans. Stödet kan sökas av skolor, förskolor och föreningar i Uppsala kommun, både till uppsökande föreställningar och till föreställningar på fast scen.

Riktlinjerna har förblivit oförändrade vid de revideringar som genom åren gjorts av kulturnämndens stödformer. Däremot har handläggningsrutiner och stödnivåer förändrats för stödet vid ett fåtal tillfällen.

Höjt maxtak för arrangörsstöd 2016

Arrangörsstödet till förskolan och skolan uppgår till 75 procent av kostnaderna för en föreställning eller av biljettkostnaderna. Tidigare fanns ett maxtak om 5 tkr per föreställning för stödet. Kulturnämnden erhöll i februari ett brev från Teatergruppen Tio Fötter med uppmaning om att höja maxtaket från 5 tkr, då detta legat oförändrat sedan 1993 och inte följt kostnadsutvecklingen i samhället. Teatergruppen planerade att höja sina föreställningspriser och med ett höjt maxtak för stödet skulle kostnaden för skolan enligt teatergruppen bli mindre. Kulturnämnden beslutade 2016-06-16 § 100 (KTN-2016-0202) att höja maxtaket för arrangörsstödet från 5 tkr till 6 tkr.

De scenkonstgrupper med föreställningar som ingår i arrangörsstödet berördes i varierande grad av höjningen under 2016. Flera av scenkonstgrupperna vänder sig till yngre barn och säljer oftast enstaka biljetter till små barngrupper istället för att sälja hela föreställningar. Eftersom förskolorna går i relativt små grupper jämfört med skolklasser, så handlar det om små belopp som aldrig når maxtaket för arrangörsstödet.

De teatergrupper som berördes mest av höjningen var de som säljer hela föreställningar och som når maxtaket för samtliga föreställningar. Det höjda maxtaket innebar ett ökat stöd till grupperna per föreställning.

Det fanns en förväntan att fler skolor skulle kunna köpa in hela föreställningar när maxtaket höjdes och kulturförvaltningen därmed tog en större del av skolans föreställningskostnad. En sådan effekt uteblev emellertid. I och med att vissa teatergrupper samtidigt höjde totalpriset för föreställningen så blev även skolornas andel på 25 procent något högre än tidigare, vilket kan ha haft en hämmande effekt på nyttjandegraden.

Handläggningsrutiner

Handläggningsrutiner till och med 31 december 2016

När det kommunala arrangörstödet inrättades gjordes en överenskommelse med de fria scenkonstgrupperna att stödet skulle kvoterats mellan professionellt verksamma grupper som uppstår kulturstöd för att stödet skulle fördelas så rättvist som möjligt mellan grupperna. Vid årsskiftet har således de avsatta medlen för arrangörstödet reserverats jämnt uppdelat mellan grupper som planerat att spela för förskola och skola under det kommande året.

En avstämning har sedan gjorts efter vårterminen över hur mycket av medlen som gått åt, och därefter har resterande medel släppts fria, inte längre bundna till en viss grupp. Har en grupps pott tagit slut innan dess har det funnits möjlighet att föra över medel från de andra gruppernas pottor om någon av dessa t ex planerat att inte spela några fler skolföreställningar under året.

När en förskola eller skola har velat boka scenkonst har de behövt genomföra en ganska långdragen process runt ansökan och redovisning för att få ut en subvention för föreställningen. Den sökande förskolan eller skolan har också behövt ligga ute med kostnaden på egen hand till dess att kulturförvaltningens stöd betalats ut. Arrangörstödet söks senast 14 dagar innan aktuell föreställning.

Avslag på ansökan har kunnat ges om det gäller en grupp vars "pott" är slut, om alla medel till arrangörstödet är förbrukade eller om en föreställning inte omfattas av arrangörstödet p.g.a. genre eller spelande grupp.

Nya handläggningsrutiner från och med 1 januari 2017

Under 2017 förändrades vissa av de tidigare rutinerna runt ansökan och runt fördelningen av stödet. Såväl scenkonstgrupper som förskolor och skolor hade i samtal med kulturförvaltningen uttryckt att själva ansökningsprocessen kunde vara ett hinder för förskolan eller skolan att ta del av scenkonst. Förvaltningen valde därför att i dialog med scenkonstgrupperna prova en ny rutin runt stödet, där subventionen bakades in i den föreställningskostnad som presenterades för förskolan eller skolan, där ansökan skedde i samband med bokningen hos gruppen, och där redovisningen skedde genom gruppen istället för förskolan eller skolan.

Kommunens förskolor och skolor informerades om de nya rutinerna genom ett utskick från förvaltningen i början av vårterminen. I utskicket fanns också en sammanställning av samtliga scenkonstgrupper och föreställningar som var aktuella för subventioner under våren 2017, och en hänvisning till förvaltningens webbaserade tjänst Kubik Uppsala Pedagog, där pedagoger kan läsa mer om föreställningarna.

De förändrade rutinerna runt arrangörsstödet togs emot mycket väl av förskolor och skolor. Kulturförvaltningen fick in många positiva kommentarer från sökande enheter och upplevde en kraftig ökning av inkomna ansökningar. Redan i februari var antalet ansökningar om arrangörsstöd fler än under hela 2016. Uppskattningsvis hälften av de inkomna ansökningarna härrörde från förskolor och skolor som inte ansökt om stöd under 2016, vilket skulle kunna tyda på att informationsutskicket nådde förskolor och skolor som tidigare inte känt till arrangörsstödet.

De scenkonstgrupper med föreställningar som ingår i arrangörsstödet berördes i varierande grad av de nya rutinerna. De scenkonstgrupper som vänder sig till yngre barn och oftast säljer enstaka biljetter till föreställningar på fast scen fick ett kraftigt ökat antal bokningar, och nådde därmed en högre beläggning per föreställning än tidigare år. Även grupper som säljer hela föreställningar fick en ökad efterfrågan.

Kulturnämnden beslutade 2017-03-20 § 42 (KTN-2017-0036) att förstärka de 660 tkr som avsatts för arrangörsstöd 2017 med ytterligare 500 tkr, för att möjliggöra subventionerad scenkonst för förskolor och skolor under resterande del av 2017.

Fria grupper i Uppsala med arrangörsstöd 2016

Bananteatern

Bananteatern är en frigrupp som bildades 2002 och spelar uppsökande för såväl barn och unga som vuxna. Ensemblen byts ut beroende på vilka uppsättningar som är aktuella. Föreningen uppbär verksamhetsstöd från kulturnämnden. Under 2016 bildades systerföreningen *Small World Theatre* som riktat in sig på internationella samarbetsprojekt och finansieras med andra medel än kulturnämndens verksamhetsstöd.

Kesselofski & Fiske

Gruppen består av två män som ger de flesta föreställningar på engelska. Ibland tas andra medlemmar in i ensemblen. Gruppen har en bred vuxen publik och spelar skolföreställningar främst för gymnasiet men även högstadiet. Hemmascenen är Reginateatern men man turnerar även i Sverige. Gruppen uppbär verksamhetsstöd från kulturnämnden.

Panikteatern

Panikteatern har varit verksam i Uppsala i över 40 år. Gruppen spelar för vuxna på landsbygden som vanligtvis inte deltar i kulturarrangemang, för barn i förskola och lågstadium samt för familjer på Den Lilla Teatern, vilken Panikteatern också driver tillsammans med Teater Spektaklet. Fyra professionella skådespelare medverkar i olika konstellationer i parallella produktioner. Gruppen uppbär kulturnämndens verksamhetsstöd.

Teater Da Capo

Teater Da Capo är en ideell förening bestående av två skådespelare som spelat för yngre barn och vuxna under många år i Uppsala. Föreningen hade under en period fram till 2016 ett uppehåll i verksamheten, då man inte heller uppbär verksamhetsstöd från kulturnämnden. Inför 2016 sökte föreningen på nytt verksamhetsstöd, men erhöll då ett projektstöd till dess att föreningen kunde

uppvisa en tydlig stabilitet inom verksamheten. Under 2017 beviljades föreningen på nytt ett verksamhetsstöd.

Teater Essence

Kulturföreningen Parken är en ideell förening som arbetar med scenkonst och kulturpedagogik ur ett communityperspektiv. Verksamhetsinriktningen består av tre delar; professionell och semiprofessionell scenkonst, pedagogisk verksamhet och projekt för personer med funktionsnedsättning. Föreningen uppbär kulturnämndens verksamhetsstöd enbart för den del av verksamheten som handlar om professionell och semiprofessionell scenkonst, vilken går under namnet Teater Essence och där medverkande ensemble varierar beroende på uppsättning.

Teater Spektaklet

Teater Spektaklet är en professionell dockteater, som bildades 1978 och som har två anställda dockspelare. Den främsta målgruppen för skolföreställningar är barn i förskola och lågstadium. Alla föreställningar spelas på turné runt om i landet men ges även på hemmascenen Den Lilla Teatern. De samarbetar ofta med andra professionella konstnärer inom olika genrer såsom musiker, dockmakare och scenografer. Gruppen uppbär verksamhetsstöd.

Teatergruppen Tio Fötter

Teatergruppen Tio Fötter bildades 1980 och har tre skådespelare anställda. En av skådespelarna har varit med sedan starten och har ingen skådespelarutbildning, medan övriga skådespelare som bytts ut genom åren ofta är utbildade skådespelare. Gruppen spelar huvudsakligen för barn i låg- och mellanstadiet. Gruppen turnerar främst i Uppsala kommun med en egenskriven produktion i taget, vilka tas fram ungefär vartannat år. Tio Fötter är den grupp som spelar flest föreställningar med arrangörsstöd för Uppsala kommuns skolelever.

Scener för skolföreställningar

De föreställningar som erbjuds med arrangörsstöd spelas antingen på de få fasta scener som finns i kommunen, eller uppsökande ute på förskolor och skolor.

Den Lilla Teatern

Den Lilla Teatern är en teater med cirka 100 platser i Uppsala. Två fria teatergrupper, Panikteatern och Teater Spektaklet, driver teatern med verksamhetsstöd från Uppsala kommun. Grupperna har också sin hemmascen och sina repetitionslokaler där. Målgruppen är barn från 2 till 12 år. Teatern hyrs också ut till andra arrangörer, skolor och amatörteatergrupper. Scenen fungerar bra för flera av de grupper som spelar med arrangörsstöd, men i och med att två av grupperna med arrangörsstöd har Den Lilla Teatern som hemmascen har de andra grupperna en något begränsad tillgång till spelveckor anpassade till förskola och skola.

Gottsunda Dans & Teater

I de lokaler som kulturförvaltningen hyr i Gottsunda kulturhus, finns en teaterscen. Scenen och tillhörande ytor drivs genom nyttjanderättsavtal av den ideella föreningen Gottsunda Dans & Teater.

Föreningen uppbär verksamhetsstöd från kulturnämnden och bedriver pedagogisk verksamhet och amatörverksamhet för både barn, unga och vuxna inom dans- och teaterområdet. Tidigare har föreningen producerat professionell teater- och dansproduktioner, som erbjudits avgiftsfritt för skolelever, då detta stipulerades i det nyttjanderättsavtal som ursprungligen tecknades med kommunen. Föreningen har dock av olika skäl dragit ner på den professionella verksamheten. Däremot hyr föreningen ut lokalerna till gästspel och till fria grupper som spelar professionella föreställningar. Föreningen erbjuder även amatörföreställningar till skolan.

Gottsunda Dans & Teater anser att det är viktigt för föreningens varumärke att allt som sätts upp i deras namn är kostnadsfritt för förskola och skola. De undviker därför gärna att hyra ut lokalerna till grupper som måste ta betalt för sina föreställningar. Det innebär att de teatergrupper som erbjuder subventionerade föreställningar genom arrangörsstöd har svårt att få tillgång till lokalen, eftersom stödformen bygger på att skolan betalar 25 procent av kostnaden. I de fall då grupper ändå tillåts hyra lokalerna, får dessa sköta all marknadsföring av föreställningarna på egen hand, då föreningen inte vill förknippas med den avgiftsbelagda scenkonsten. Den fria gruppen går då miste om föreningens mycket viktiga och upparbetade kontaktnät med förskolor och skolor i området. Tillvägagångssättet gäller inte genomgående, utan ibland väljer föreningen att hjälpa till med marknadsföring ändå, dock oklart under vilka premisser. Rutinerna är inte transparenta, och inte heller gällande överenskommelse mellan kommunen och föreningen angående villkoren för föreningens nyttjanderätt. Kulturförvaltningen menar att föreningens nyttjanderättsavtal och roll som lokalhållare bör utredas ytterligare.

Reginateatern

Reginateatern är Uppsala kommuns professionella gästspelscen men ska även ge plats för föreställningar utförda av amatörer. Vad gäller skolföreställningar ges dessa främst för högstadiet och gymnasiet. Reginateatern är beroende av extern uthyrning för att få en budget i balans. Enligt de grupper som uppbär arrangörsstöd och som är i behov av att hyra lokal för sina föreställningar, så är kostnaden för att hyra Reginateatern alltför hög för att gå runt. Det krävs att man kan spela en skolföreställning för flera hundra elever för att intäkten genom arrangörsstöd och biljettkostnad ska täcka lokalhyran och ge ett överskott. Därmed är det främst teatergrupper som riktar sig till äldre åldersgrupper, och som därmed kan ta in en stor publik, som har möjlighet att hyra lokalen. Enligt Reginateatern är man beredd att diskutera hyresnivåerna med de fria grupperna, och förvaltningen menar att man bör belysa frågan närmare.

Uppsala Stadsteater

Uppsala Stadsteater erbjuder skolan kostnadsfria specialgjorda föreställningar under skoltid. Teatern hyr även ut sina lokaler till eller samarbetar med fria grupper. Liksom i fallet med Gottsunda Dans & Teater så har Uppsala Stadsteater en inarbetad profil med kostnadsfritt utbud för skolan, och fria grupper måste därför erbjuda föreställningar kostnadsfritt för skolan, om de vill spela på Uppsala Stadsteaters scen. Eftersom arrangörsstödet bygger på att skolan betalar 25 procent av föreställningskostnaden, så kan inte de fria grupperna spela arrangörsstödsföreställningar på Uppsala Stadsteater. Det finns exempel på fria grupper som gjort eftergifter och bjudit skolan på sina 25 procent, för att kunna erbjuda kostnadsfria föreställningar.

Statistik 2016

Arrangörstödet spridning

Under 2016 beviljades 146 ansökningar om arrangörstöd, till ett belopp om 448 220 kr i stöd. 429 359 kr av det beviljade stödet betalades ut efter redovisning från förskolor och skolor.

Fördelning av arrangörstöd 2016

Skolform	Antal barn	Varav landsbygd	Stöd	Andel av totalt stöd
Förskolor & familjedaghem	1 950	310	151 030 kr	35 %
Grundskolor, lågstadium	3 017	574	162 550 kr	38 %
Grundskolor, mellanstadium	639	169	32 000 kr	7 %
Grundskolor, högstadium	421	0	29 470 kr	7 %
Grundsärskola	120	0	10 349 kr	2 %
Gymnasieskolor	628	100	43 960 kr	10 %
	6 775	1 153	429 359 kr	

Arrangörstödet har främst nyttjats av förskolor och lågstadieklasser, som vardera beviljades en dryg tredjedel av det totala arrangörstödet 2016. Den främsta anledningen till förskolans och lågstadiets höga nyttjandegrad av stödet är att merparten av de föreställningar som erbjuds med arrangörstöd vänder sig till just de målgrupperna. Sammanhållen undervisning med klasslärare i de lägre stadierna underlättar också att ta del av scenkonst. På högre stadier är det svårare att organisera en scenkonstföreställning rent tidsmässigt eftersom flera ämneslärare ofta berörs.

Vid föreställningar för förskolan kan barngruppen inte vara för stor, vilket gör att föreställningskostnaden blir högre per barn. Förskolans ekonomiska ramar förefaller dock vara något bättre än skolans när det handlar om att boka kultur. Det är lättare för de fria grupperna att nå ut till förskolan än till skolan.

Förskolor och skolor som beviljats arrangörstöd 2016

Skolform	Sökt	Varav landsbygd	Totalt i kommunen	Andel av skolor
Fristående förskolor & familjedaghem	37	6	119	31 %
Kommunala förskolor & familjedaghem	21	4	110	19 %
Fristående grundskolor	8	1	23	35 %
Kommunala grundskolor	21	5	66	32 %
Fristående gymnasieskolor	3	0	14	21 %
Kommunala gymnasieskolor	5	1	14	36 %
	95	17	346	27 %

Av de 346 skolenheter som fanns i kommunen 2016 sökte drygt en fjärdedel arrangörstöd.

Barn som tagit del av föreställningar med arrangörstöd 2016

Skolform	Publik	Barn totalt	Andel barn i målgruppen som tagit del av utbud
Förskola & familjedaghem	1 950	11 134	18 %
Grundskola F-9	4 077	23 983	17 %
Grundsärskola	120	225	53 %
Gymnasieskola	628	8 049	8 %
Gymnasiesärskola	0	120	0 %
	6 775	43 511	16 %

Av de 43 511 barn som gick i förskola och skola 2016 tog 6 775 del av föreställningar med arrangörstöd. En del skolor har sökt och beviljats arrangörstöd för flera föreställningar och eftersom de inte behöver uppge vilka grupper eller klasser som tar del av föreställningar så är de 6 775 besökarna inte nödvändigtvis unika. Andelen barn som tagit del av föreställningar med arrangörstöd är således troligtvis lägre än 16 procent.

Jämförelse med arrangörstöd i andra kommuner och regioner

Andra kommuner

De större kommunerna i landet har valt att gå olika vägar vad gäller kostnadsfritt eller subventionerat kulturutbud för förskola och skola. Malmö har ingen uttalad kulturgaranti men erbjuder ändå ett kostnadsfritt utbud till alla förskolor och skolor. Linköping och Västerås har kulturgarantier med ett kostnadsfritt utbud – i Västerås enbart för grundskolan, i Linköping även för förskolan.

Tre av de större kommunerna har valt att inte erbjuda ett kostnadsfritt utbud till förskola och skola, utan subventionerar istället en del av kostnaden.

Stockholms stad

I Stockholm kan förskolor och skolor ta del av subventionerad kultur genom den så kallade ”Kulanpremien”. Den är en biljettsubvention som ger förskolan och skolan 50 kr i rabatt på biljettpriser till utvald scenkonst, oavsett om huvudmannen är kommunal eller fristående. Kulanpremien gäller inte köp av hela föreställningar. Kulturförvaltningen i Stockholms stad gör ett brett urval av aktuella kulturaktiviteter som håller hög kvalitet både vad gäller konstnärlig nivå och samverkan med förskolan och skolan, och dessa aktiviteter erbjuds subventionerat till förskolor och skolor.

De förskolor och skolor som vill boka biljetter gör det via en särskild bokningssida, och kulturförvaltningen kan genom bokningssystemet följa upp vilka skolor som tar del av kultur, och vilka elever som utnyttjat sin Kulanpremie. Utöver stockholmsbaserade grupper kan enstaka gästspel beviljas Kulanpremie om de bedöms utgöra ett komplement till det ordinarie utbudet.

Under 2017 har kulturförvaltningen 7 450 tkr att fördela, via bokningar som görs på bokningssidan, genom riktade kampanjer och genom det läsförämjande projektet Läsning Pågår i tre årskurser. De riktade kampanjerna ska vara kompensatoriska, dvs. riktas till stadsdelar och målgrupper där nyttjandegraden av Kulanpremien är låg. Elever med funktionsvariationer är en återkommande målgrupp för kampanjer.

Göteborgs stad

Göteborgs stad subventionerar 50 procent av kostnaden när förskolor och skolor tar del av utbudet av de fria grupper som finns i Göteborg. Biljettsubventionen omfattar åldersgruppen 1-19 år oavsett skolform, och är inbakad i det pris som erbjuds förskolan eller skolan. Subventionen kallas "Kulturterminen" och gäller alla konstformer och kulturpedagogiska projekt.

Lunds kommun

Lund har ett system med scenkonstsubventioner som påminner om Uppsalas arrangörstöd. Förskolor och skolor i Lunds kommun har möjlighet att få subventioner för besök på vissa utvalda teater-, dans- och musikföreläsningar eller när skolorna själva arrangerar kultur. Vanligtvis innebär det hälften av kostnaden. Skolan måste ligga ute med hela biljett- eller föreläsningkostnaden på egen hand och subventionen betalas ut i efterhand när skolan redovisat. Subventionspotten är begränsad och kulturförvaltningen försöker att göra en så jämn fördelning som möjligt mellan åldersgrupperna.

Region Uppsalas arrangörstöd

Region Uppsala har arrangörstöd för teater och dans som påminner om kommunens stöd, men som är avsett för inköp av eller besök på föreläsningar producerade av professionella teater- och dansgrupper från hela landet. Sökande kan vara såväl kommunala förvaltningar som ideella föreningar. Bidraget är högst 50 procent av föreläsningkostnaden, med ett maxtak om 6 tkr.

De regionala stöden är inte bundna till skolföreläsningar utan kan sökas även för offentliga föreläsningar. De stöd som beviljats inom Uppsala kommun de senaste åren har till stor del berört föreläsningar för allmänheten.

Genomlysning av arrangörstödet 2009**Uppdragsbeskrivning**

2008 gav kulturnämnden det dåvarande kulturkontoret i uppdrag att göra en genomlysning av arrangörstödet. I uppdraget ingick att se över bidragskriterierna och att analysera huruvida stödet på ett effektivt sätt bidrog till att nå målet att stimulera professionell kultur i skola och förskola.

Rapporten lades fram till och godkändes av kulturnämnden 2009-05-28 § 82 (KTN-2009-0321). På grundval av genomlysningen skulle kulturnämnden sedan besluta om vad som skulle ske med arrangörstödet, enligt plan under perioden 2009-2011. Något sådant beslut togs aldrig.

Det framkom i genomlysningen att arrangörstödet var en stor del av det totala kommunala stödet för flera av scenkonstgrupperna. Redan då konstaterades att maxtaket på 5 tkr varit oförändrat sedan inrättandet av stödet.

Det framkom också i genomlysningen att åsikterna kring stödet är många, och att eventuella förändringar av stödet blir komplicerade då det har bindningar åt olika håll och bör ske med en konsekvensanalys samt utifrån ett helhetsperspektiv på barns och ungas tillgång till kultur och de professionella scenkonstnärernas villkor.

Förskolors och skolors synpunkter

I genomlysningen 2009 ställdes frågor till förskolor och skolor som sökt arrangörstödet, om hur de upplevde stödet. Kulturförvaltningen planerade att skicka ut en liknande enkät i sin nuvarande översyn, för att jämföra data. Den planerade undersökningen kunde dock inte genomföras, då utbildningsförvaltningen inte längre tillåter enkätundersökningar riktade till skolor.

Kulturförvaltningen har därmed enbart 2009 års enkätstatistik att utgå från, men då stödet inte har utvecklats i någon högre grad sedan dess, är resultatet fortfarande intressant för den nuvarande översynen. Förvaltningen har också ställt frågor till skolor i andra sammanhang angående kultur i skolan, vilka berört även arrangörstödet struktur.

Brist på utbud, resurser och tillgänglighet

Det framkom i de inkomna svaren 2009 att merparten av de som sökte arrangörstödet företrädde förskolor. Svaren visade att det som i många fall påverkar i vilken omfattning förskolan eller skolan kunde ta del av kultur var ekonomi och utbud. Man uttryckte att det saknades ett brett utbud för högstadieåldern, och man upplevde också svårigheter för förskolor och skolor utanför innerstaden att ta del av kultur.

En del av de svarande upplevde att det saknades lämpliga lokaler på skolan för scenkonst. Vad gäller utbudet så begränsas det till viss del av att det kommunala arrangörstödet är kvoterat och förbehållet uppsalabaserade grupper samtidigt som arrangörstödet utgör en stor del av de flesta gruppernas kommunala stöd.

Svarande upplevde att man skulle ta del av mer kultur om man fick ytterligare ekonomiskt stöd, och om landsbygdsskolor hade bättre transportmöjligheter. Många skolor och förskolor som ligger på landsbygden framhåller reskostnader som ett hinder för utnyttjande av föreställningar på de fasta scenerna i Uppsala. Även om skolan har rätt att resa kostnadsfritt med ordinarie busstrafik under vissa tider och förutsättningar så går det inte alltid att nyttja detta på grund av busstidtabeller, passning av skolskjutsar och begränsningar i hur många elever som får åka med per avgång.

Synpunkter från grupper med arrangörstöd

I genomlysningen gjordes intervjuer med bland annat scenkonstgrupper som spelade föreställningar med arrangörstöd 2009. Förutom en dansgrupp som inte länge är aktiv, och en teatergrupp som tillkommit sedan dess, så var samma grupper aktiva för åtta år sedan som idag.

Kulturförvaltningen har under 2016 och 2017 träffat de grupper som spelar med arrangörstöd idag, och flera av de synpunkter som framkom 2009 lyfts fortfarande fram av flera grupper.

De intervjuade grupperna lyfter fram problemet att behöva konkurrera med de kostnadsfria föreställningar som erbjuds av Uppsala Stadsteater och Gottsunda Dans och Teater. Grupperna upplever att skolornas ekonomiska möjligheter att köpa in kultur blivit sämre, och att konkurrensen med det kostnadsfria utbudet därmed blivit mer märkbar.

Grupperna menar att arrangörstödet så som det var utformat 2009 var förenat med tidskrävande administration för sökande förskolor och skolor, vilket är olyckligt då många är ovana att arrangera scenkonst. De menar också att systemet med att kvotera stödet mellan olika grupper kan verka förvirrande för skolor. Om man vill boka en viss föreställning och grupp som redan spelat upp sin

kvot, hänvisas man istället till en annan grupp som man inte ursprungligen ville boka, men som har stöd kvar att spela upp. De intervjuade menar att det hämmar stödets tillgänglighet.

Grupperna efterlyser tydligare formuleringar av riktlinjer och normer för stödet – vilka grupper som omfattas, vad som räknas som professionell verksamhet och hur kvalitetsbedömningen görs. De menar att med varje ny grupp som tas in i systemet och delar på samma stödsumma, så minskar övriga gruppers intäkter. De intervjuade upplever att tillräcklig hänsyn till kvalitetsaspekten inte alltid tas vid fördelningen av arrangörsstöd.

Grupperna menar att arrangörsstödets tidigare utformning med ansökan och redovisning var omständligt, framför allt för förskolor och skolor som ville köpa enstaka biljetter till föreställningar på fasta scener. Grupperna skulle gärna se att det gick att erbjuda subventionerade biljetter direkt. Detta har kulturförvaltningen åtgärdat under 2017.

De intervjuade är huvudsakligen eniga om att ett stödsystem är en förutsättning för att scenkonstföreställningar ska komma till stånd i förskola och skola, även om just arrangörsstödets utformning kanske inte är den idealiska lösningen.

Slutsatser 2009

Det nuvarande kulturpolitiska programmet anger att alla kommunens elever ska få ta del av minst en professionell teater- eller dansföreställning per år. I den genomlysning som gjordes av arrangörsstödet 2009 konstaterades att de stödinsatser som gjordes runt scenkonst inte motsvarade behoven för att nå detta mål. I genomlysningen lades besöksstatistik gällande arrangörsstöd 2008 samman med statistik från Uppsala Stadsteater, Gottsunda Dans & Teater och det regionala arrangörsstödet, och med antagandet att siffrorna skulle representera unika besökare, visade resultatet att 53,9 procent av den totala målgruppen tagit del av scenkonst. Den verkliga siffran var troligtvis lägre, eftersom många klasser kan ha besökt olika föreställningar.

I genomlysningen 2009 gjordes också beräkningen att det kommunala arrangörsstödet skulle behöva uppgå till 1 385 047 kr, med de då gällande förutsättningarna, för att nå samtliga barn i målgruppen. Uträkningen baserades dock på de ofullständiga uppgifter som fanns att tillgå vid genomlysningen och syftade till att ge en ungefärlig uppfattning om minimibehovet av insatser för att kunna erbjuda alla elever samma möjligheter. Det skulle också krävas mer administrativa resurser för att kontrollera att stödet når unika besökare.

Utgångspunkten för framtida insatser bör enligt genomlysningen vara att förenkla för skolan i görligaste mån för att uppnå ett ökat kulturutbud i skolan, samt att det bör finnas ett utbud av föreställningar som täcker in alla åldersgrupper och väger in ett mångfaldsperspektiv. Denna åtgärd skulle innebära att andra grupper än uppsalabaserade togs in i strukturen som komplement. Arrangörsstödets storlek måste också möjliggöra att alla elever i kommunen kan omfattas av det, och en lösning bör sökas för förskolor och skolor utanför innerstaden som idag har svårt att utnyttja det befintliga kulturutbudet på grund av resekostnader.

När genomlysningen gjordes 2009 hade den första versionen av hemsidan Kubik Uppsala just lanserats, och en barnkultursekreterare hade anställts. I genomlysningen betonades vikten av att ha en sådan samordnande funktion både personalmässigt och ur kommunikationssynpunkt.¹

¹ Uppsala kommuns arrangörsstöd för teater- och dansföreställningar i skola och förskola – en genomlysning på uppdrag av Kulturkontoret, Uppsala kommun, ärende KTN-2009-0321

Problemställningar

Arrangörstödet historiska koppling till produktionsstödet

Före 1987 fanns särskilda medel i kulturnämndens budget för skolteater, och en målsättning att alla elever i kommunen skulle få ta del av minst en föreställning per år. Cirka 200 tkr fanns anslagna för ändamålet. 1986 uppgick antalet elever till drygt 20 000 barn. Kulturförvaltningen planerade och fördelade föreställningar tillsammans med skolan, Stadsteatern och de fria teatergrupperna. I januari 1987 fördes medlen för skolteater över till kommundelarna och kulturnämndens ansvar för skolteater upphörde därmed. I kommundelarna kom medlen efterhand att användas även till annan kulturell verksamhet.

Från och med hösten 1992 började Uppsala Stadsteater erbjuda kostnadsfria föreställningar till skolan. De fria teatergrupperna, som var beroende av att kunna sälja sina föreställningar till skolan, föreslog då att kommunen skulle öronmärka medel för att köpa in kvalitativ barnteater producerad av fria grupper, såväl inom som utom Uppsala. Enligt förslaget skulle inköpen ske av en central samordnare tillsammans med representanter från kommunalnämnderna.

Dåvarande kultur- och fritidsnämnden beslutade att 1993 inrätta ett nytt stöd till skolteaterverksamhet, med syfte att erbjuda en föreställning per läsår för elever inom förskolan, grundskolan och gymnasiet. Stödet skulle gå till arrangörer som anlidade fria professionella teatergrupper med stöd från nämnden. Principen för stödet var att ansökan skulle komma från skolpersonal eller elevföreningar, och ansökningsförfarandet skulle vara enkelt och obyråkratiskt.

För att finansiera det nya arrangörstödet överfördes 200 tkr från de fria gruppernas produktionsstöd, som då låg på 650 tkr. För att åtgärden inte skulle minska gruppernas totala stöd eller drabba grupper med annan målgrupp än barn och unga gjordes två förbehåll. Arrangörstödet tilldelades enbart föreställningar av uppsalabaserade grupper med kommunalt verksamhetsstöd, och vid fördelning av produktionsstödet skulle beaktas hur arrangörstödet fördelats, så att produktionsstödet främst kom teatergrupper som spelade för andra prioriterade grupper än barn och unga till del.²

Snart 25 år efter arrangörstödet införande finns inte längre någon tydlig koppling mellan produktionsstöd och arrangörstöd. Budget sätts var för sig för de olika stödformerna, och vid handläggning av produktionsstöd är inte arrangörstödet en faktor som påverkar fördelningen. Därmed uppstår frågan om arrangörstödet fortfarande måste vara öronmärkt för enbart uppsalabaserade scenkonstgrupper med stöd från kulturnämnden. Förskolor och skolor som bokar föreställningar från andra scenkonstgrupper hänvisas idag till länets arrangörstöd, men det täcker endast 50 procent av kostnaden och är dessutom mycket litet i förhållande till det kommunala stödet.

Avsaknad av ett brett kulturutbud

Flera av de uppsalabaserade teatergrupperna ger skolföreställningar men främst för förskolan och lågstadiet. Det saknas ett bredare utbud för äldre åldersgrupper. Följden av detta blir att högre årskurser i skolan vanligtvis använder sig av arrangörstödet i liten omfattning, till skillnad från förskolan och grundskolans lägre årskurser.

² Teater för förskolebarn och skolelever i Uppsala kommun, ärende nr 3:2, AU 93-02-18

Under 2016 erbjöds en föreställning med arrangörsstöd för mellanstadiet och en föreställning för högstadiet och gymnasiet, av grupper som spelat med arrangörsstöd sedan det infördes 1993. Skolor har uttryckt önskemål om att erbjudas föreställningar även av andra grupper.

Arrangörsstödet tilldelas i nuläget enbart uppsalabaserade grupper, eftersom stödet historiskt fördes över från gruppernas produktionsstöd, enligt ovan. För flera av kommunens grupper är stödet och föreställningarna i Uppsala enbart en del av en större verksamhet, där man också spelar i andra kommuner. Men för andra grupper har det byggts upp en struktur där det kommunala arrangörsstödet står för merparten av gruppens inkomst, och där gruppen mycket sällan söker upp andra kommuner att spela i. Förvaltningen menar att en sådan utveckling är olycklig, då dessa grupper tar en stor del av det totala arrangörsstödet och då det skapar en statisk struktur med smalt utbud för skolorna.

Resurskrävande administration för förskolor och skolor

Som ovan nämnts hade förskolor och skolor till och med 2016 en krånglig och omständlig ansökningsprocedur att ta sig igenom, för att boka och ta del av scenkonst. Under 2017 gjordes vissa justeringar i kulturförvaltningens rutiner, vilket innebar att förskolor och skolor erbjuds subventionerade biljetter och föreställningar med stödet inbakat redan från början. Enligt riktlinjerna måste emellertid förskolan eller skolan fortfarande söka stödet, vilket skapar en ytterligare formell administration, som skulle kunna undvikas med en justering av riktlinjerna.

Kostnadsfria föreställningar på Uppsala Stadsteater

Utöver de med arrangörsstöd subventionerade föreställningarna kan skolor boka kostnadsfria föreställningar hos Uppsala Stadsteater. När skolorna bokar arrangörsstödsföreställningar måste de i normala fall betala, även om kostnaden är subventionerat med upp till 6 tkr per föreställning. De fria grupperna menar att den här skillnaden mellan gruppernas föreställningar och institutionernas kostnadsfria föreställningar gör att det inte råder lika villkor.

När Uppsala Stadsteater ursprungligen började erbjuda kostnadsfria föreställningar riktade sig dessa till högstadiet och gymnasiet, och merparten av de fria grupperna kunde fortsätta att erbjuda föreställningar till yngre målgrupper utan någon konkurrenssituation. De senaste åren har emellertid Uppsala Stadsteater utökat sin målgrupp även till yngre stadier, vilket har fått grupperna att reagera, och de menar att förutsättningarna för dem att nå ut med sina föreställningar kraftigt försämrats.

Osäker tillgång till lokaler för scenkonstgrupper

Tillgången till lokaler för teater och dans motsvarar inte behoven och flera grupper har bristande möjligheter för repetitioner och för att uppföra sina föreställningar. De scener som finns tillgängliga för grupperna att hyra har även en egen verksamhet med egna uppdrag, vilket gör att det inte alltid är möjligt att få tillgång till lokalerna. Att hyra de större scenerna innebär också en relativt hög kostnad. Det saknas också scener i många delar av kommunen. Kulturförvaltningen skulle behöva ha tillgång till fler möjliga lokaler där scenkonstgrupper kan erbjuda föreställningar till förskolor och skolor, inte bara i innerstaden utan även i andra områden.

Osäkerhet kring fördelning och förbrukning

Vid ett årsskifte har som ovan nämnts de avsatta medlen för arrangörsstödet delats upp mellan grupper som planerar att spela för förskola och skola under det kommande året. En avstämning har sedan

gjorts efter vårterminen över hur mycket av medlen som gått åt, och därefter har resterande medel släppts fria.

Vissa år har arrangörsstödet inte används fullt ut. En anledning är den kvotering som görs, där det är svårt att bedöma hur mycket alla grupper kommer att utnyttja sin del. När kvoterna släpps i slutet av året kan det finnas mer medel kvar än väntat. När stödet handlades hos Riksteatern kunde överblivna medel föras över till nästkommande år för användning vid ett senare tillfälle. I och med att kulturförvaltningen tagit över handläggningen kan inga medel längre överföras till nästa budgetår.

Okklarheter kring kvalitetsbegreppet

De grupper som ingår i arrangörsstödsstrukturen uppbar någon form av stöd till professionell kulturverksamhet från kulturnämnden. Ursprungligen berördes enbart grupper som uppbar verksamhetsstöd, men de senaste åren har arrangörsstödet även omfattat grupper med projektstöd.

Vid fördelning av arrangörsstödet sker ingen kvalitetsgranskning av gruppernas föreställningar, eftersom grupperna redan bedömts vid handläggningen av verksamhets- och projektstöd. Kulturförvaltningen har emellertid kunnat konstatera att de ensemblemedlemmar som medverkar i separata föreställningar inte alltid är professionella kulturutövare.

Förvaltningen menar att det är problematiskt att ha ett stöd till professionell kultur som bygger på en handläggning utan direkt kvalitetsgranskning, med riktlinjer som hänvisar till bedömning inom andra stödformer, i vilka själva verksamheten bedöms i sin helhet och inte de separata produktionerna.

Koppling till kulturpolitiskt program

Det nuvarande kulturpolitiska programmet har som målsättning att alla elever minst en gång per läsår ska få ta del av en professionell teater- eller dansföreställning. De stödformer som finns för kultur i skolan skapar inte något incitament för att uppfylla målsättningen, i och med att skolan måste betala en del av de fria gruppernas föreställning.

Under 2017 skrivs ett nytt förslag till kulturpolitiskt program fram, och arrangörsstödets utveckling är beroende av hur det nya programmet kommer att formuleras. I samband med att förslag på ett nytt kulturpolitiskt program läggs fram kommer kulturförvaltningen även att föreslå eventuella förändringar av arrangörsstödet.

Koppling till kulturgaranti

Under 2017 har kultur- och utbildningsförvaltningarna i uppdrag att ta fram en modell för kulturgaranti eller kulturell allemansrätt, där barn och unga ges rätt till att ta del av kultur i skolan. En del av arbetet består av en kartläggning av barns och ungas tillgång till kultur i förskola och skola, där även en översyn av stödstrukturer inom barnkultur i stort ingår.

Med en kulturgaranti kommer behovet av och förutsättningarna för ett arrangörsstöd att se helt annorlunda ut. I samband med att förvaltningarna presenterar ett förslag på en modell för kulturgaranti kommer kulturförvaltningen även att föreslå förändringar av arrangörsstödet, för att få en enhetlig stödstruktur för kultur i förskola och skola. En framtida modell för kulturgaranti måste innehålla stödformer som enkelt möjliggör för förskolor och skolor att ta del av kultur.

Brist på stödstrukturer för andra konstformer än teater och dans

Det nuvarande kulturpolitiska programmet har som målsättning att alla elever minst en gång per läsår ska få ta del av en professionell teater- eller dansföreställning. Sedan det statliga stödet Skapande skola infördes 2008 har flera andra konstformer blivit vanliga inslag i arbetet med kultur i skolan, och många professionella kulturutövare i Uppsala arbetar med skolan som målgrupp, bland annat konstnärer och författare. För dessa konstformer finns emellertid inga kommunala stödstrukturer som ger subventioner åt skolan. För grundskolan finns möjligheten att anlita kulturutövarna inom Skapande skola, men förskolan och gymnasiet har inga sådana statliga medel. Förvaltningen menar att det finns ett behov av att införa stödstrukturer i förskola och skola även för andra konstformer än teater och dans.

Brist på lokaler och samordning för förskolor och skolor

De flesta förskolor saknar en lokal som möjliggör föreställningar hos dem, och de är då hänvisade till att ta sig till de fasta scenerna. Att transportera en förskolegrupp med kollektivtrafik kräver såväl personella resurser och tid.

I de fall där det finns lämpliga föreställningslokaler i närheten av förskolor saknas det istället samordningsresurser. Personal på förskolor har inte tid att boka och iordningsställa en extern lokal, möta upp teatergruppen och sköta allt annat praktiskt runt att arrangera en föreställning. En uppsökande föreställning för förskolan blir också dyr för en enskild förskola att boka, om det inte handlar om stora förskolor. En teatergrupp tar ofta upp till 50-60 barn per föreställning, och tar betalt därefter, och det blir därmed en hög kostnad om en liten förskola skulle boka en egen föreställning.

I de flesta andra kommuner i landet finns en samordnande struktur för kultur i förskola och skola, där en kultursamordnare, kultursekreterare eller liknande bokar in gemensamma föreställningar åt förskolor och skolor, sköter det praktiska runt lokaler och värdskap och därmed sänker den enskilda förskolans kostnad och arbetsinsats, eller till och med erbjuder föreställningen kostnadsfritt till förskolor, beroende på kommunens stödstrukturer. Något sådant system finns inte i Uppsala i nuläget, men skulle kunna ingå i en framtida modell för kulturgaranti. En sådan funktion lyfts fram av flera skolor som ett önskemål.

I de scenkonstsatsningar som kulturförvaltningen genomförde under 2015 och 2016, där skolor på landsbygden erbjöds kostnadsfria föreställningar, framförde skolorna uppskattning av samarbetet med kulturförvaltningen, som innebar just administration och samordning. Med kulturförvaltningens hjälp kan man hitta ett utbud som annars kanske inte varit möjligt att hitta, och som skulle vara för tidskrävande att boka och administrera som enskild skola. Skolorna uppskattade också att få hjälp med att styra upp busstransporter till föreställningar.

Med en samordnad struktur runt kultur i förskola och skola kan man samnyttja kulturutbudet effektivt och nå fler barn till en lägre kostnad än om enskilda skolenheter själva sköter sitt utbud.